

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası Takipçilerinin “Fıkhi” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Hata İle Öldürmenin Diyeti

Hamzeh Shihadeh'e

Soru:

Esselamu Aleykum, bir sorum olacaktı: İslam'da Ceza Sistemi kitabında öldürmenin dört şeklinin olduğu, dördüncüsünün de hata yerine geçecek bir şekilde öldürme olduğu geçmekte ve bu da öldürmenin failin iradesi dışında olduğu şeklinde tanımlanmaktadır. Peki iradesi dışında olduğu halde, nasıl diyet ödüyor. Oysa hadis-i şerifin, ümmetimden hata kaldırılmış şeklinde buyurduğu bilinmektedir?

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Hakkında soru sorduğun husus, Ceza Sistemi'nde şu şekilde geçmektedir:

(Öldürme dört şekilde olur: Amden (kasten) öldürme, şibh-i amd (kasta benzer öldürme), hata yoluyla öldürme ve hata yerine geçecek bir şekilde öldürme. Kasten öldürmeye gelince; bu, Allahu Teala'nın şu kavlinde açıktır: **“Kim bir mümini kasten öldürürse.”** [Nisa-93] Kasta benzer bir öldürme hususu ise Abdullah Bin Amr Bin el-As'ın Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den rivayet ettiği şu hadiste bildirilmektedir: **“Dikkat edin! Kasta benzer hata yoluyla öldürülen kişi, kamçı ile öldürülendir. Bunun diyeti kırk tanesinin yavrusu karnında (hamile) olmak üzere yüz devedir.”** Hata yerine geçecek bir şekilde öldürmek de bir tür hatayla öldürmedir. Ancak bu türden öldürme hatayla öldürme tarifine uymaz, çünkü vakıası farklıdır. Zira hata, öldürme fiili ile birlikte gerçekleşir. Ancak katil, öldürmek istemediği halde böyle bir olaya neden olmuştur. Hata yerine geçecek öldürme olayında ise, fiilde öldürmek gibi bir ifade yer almamaktadır. Fiil, katilden iradesi dışında kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla vakıası hata vakıasından farklıdır. ...Örneğin uyuyan bir kimsenin bir başka kişinin üzerine düşerek onu öldürmesi veya yüksek bir yerden düşmesi ve üzerine düştüğü kişiyi öldürmesi veya tökezleme sonucunda bir şahsın üzerine düşmesi ve onu öldürmesi gibi... **Bu nedenle de hükmü hata ile öldürme fiilinin birinci kısmına ait hüküm gibidir. Yani fidye olarak yüz deve verilmesi, kefaret olarak da bir köle azat edilmesi gerekir. Bunları yapamazsa peş peşe iki ay oruç tutması gereklidir.**) Bitti

Şimdi sizin sorunuzun cevabına geçelim:

İbn-u Hibban'ın, İbn-u Abbas'dan Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: **“Allah, hata yaparak, unutarak ve zor kullanılarak yaptıklarından dolayı ümmetimi sorumlu tutmaz.”** Bu hadis, sizin söylediğiniz şeye delalet etmez. Çünkü hadis, Allah Subhanehu'nun hata yapan, unutan ve zor kullanılan kişiyi yapmış olduklarından dolayı sorumlu tutmayacağı, yani yaptıklarından dolayı ona günah yazmayacağı anlamındadır. Dolayısıyla Allah Subhanehu, bundan sorumlu tutmayacaktır. Örneğin kişi bir kuşa kurşun sıkarsa ve yanlışlıkla bir başkasına isabet etse ve onu öldürse, şeri olarak günahkar sayılmaz. Yine yüksek yerden düşüp bir kişiyi öldürmesi gibi hata yerini geçecek bir fiille bir başkasına öldürse, şeri olarak günahkar sayılmaz. Çünkü her iki durumda da fiil, hadis-i şerife uygun düşmektedir. Zira günah, onun sahibinden kaldırılmıştır... Görünen o ki sizi bu soruyu sormaya sevk eden şey, sizin diyetin ödenmesinin, öldürme fiilinin failin iradesiyle değil de daha ziyade zorlamayla

gerçekleşmesinden dolayı bir ceza olduğunu düşünmenizden dolayıdır. O halde nasıl cezalandırılıyor diye sordunuz?

Doğru olan, hata veya hata yerine geçecek durumda, öldürme fiiline bir cezanın gerekmediğidir. Bunu ise, bu diyetin akilenin malları üzerine vacip olması teyit etmektedir. Bunlar adamın asabesidir. Asabe ise şunlardır: Erkek kardeşleri, amcaları, çocukları ve aşağısı olanlardır... Hem de hiçbir şey yapmamalarına rağmen. Dolayısıyla hata ile öldüren katilin malına vacip değildir... Şayet onun cezası fiilinden dolayı olmuş olsaydı, kasten öldürmesi halinde katilin malına vacip olduğu gibi onun malına da diyet vacip olurdu...

Hata ile öldürmenin diyetinin, katilin malına değil de akilenin malına ait olduğuna dair şeri delillerinden biri şöyledir:

“Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem, diyeti akilesine yükledi.”
قَضَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْأَيَّةِ عَلَى الْعَاقِلَةِ

Şimdi size, fakihlerin bununla ilgili benimsemiş oldukları görüşlerini aktaracağım:

Ebu Hainefe’nin sahibi Ebu Yusuf, “Âsâr” adlı eserinde şöyle diyor: (... Hata ile öldürmeden kastedilen şey, silahın bir başkasına isabet etmesidir, Dolayısıyla onun diyeti, akilenin üzerinedir...)

- Beyhaki’nin Sünenü’l Kübra adlı eserinde şöyle geçmektedir: (Şâfi Rahimehullah şöyle demiştir: Allah’ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem’in diyeti akileye yüklediğine muhalif olan bir şey görmedim. Bu, ilgili hadisten daha fazlası vardır. Nitekim ilgili hadisten bahsetmiştik.) Yine Şâfi’nin el-Umm adlı eserinde şöyle geçmektedir: (Kasten öldüren çocuğun diyeti, ister az ister çok olsun akilesine değil öldüren kişinin malından verilir. Hata ile öldürenin diyeti ise, ister az ister çok olsun öldüren kişinin akilesine aittir.)

İbn-u Kudame Muğni’de şöyle demiştir: (İbn-u Münzir şöyle dedi: Öğrendiğimiz ilim sahiplerinin tamamı, hata ile öldürmenin bir kişinin bir şey fırlatıp onun bir başkasına isabet etmesi olduğu hususunda icma etmişlerdir. Onların bu hususta ihtilaf ettiklerini bilmiyorum. Bunu, Ömer İbn-u Abdulaziz, Katade, En-Nehaî, Zührî, İbn-u Şübrüme, Sevrî, Malik, Şâfi ve rey ehli de söylemiştir. Bu hata ile vurmanın diyetini, akilenin vermesi gerekir ve kefareti de öldüren kişinin malından verilir. Bu hususta bildiğimiz bir ihtilaf yoktur.)

Sonuç olarak hata ile öldürmenin diyeti, hata ile öldürmesi nedeniyle günah işlediği anlamındaki öldüren kişinin cezası değildir. Ancak kasten öldürme olursa, öldürenin malından alınır ve öldürmeyen akilenin malından alınmaz. Hata ile öldüren kişi, hata ile veya hata yerine geçecek bir şekilde öldürmesinden dolayı günahkâr sayılmaz. Hadis-i şerifte buna uygun düşmektedir.

Şeriatın, hata ile öldürmeden veya hata yerine geçecek bir şekilde öldürmeden dolayı neden akilenin malına diyeti farz kıldığına gelince; Bunun nedenini şeriat bize açıklamamıştır. Şüphesiz bilen ve hüküm verenlerine en hayırlısı Allah’tır.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 22 Cumade’l Üla1437

M. 02/03/2016

Cevaba, hizbin emirinin aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/3690/>